

Motion till riksdagen 2025/26:4021

av Anders Ygeman m.fl. (S)

med anledning av prop. 2025/26:198 Bättre förutsättningar för yrkesutbildning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att entreprenad i yrkesutbildningen ska begränsas, regleras och kontrolleras tydligare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att branschskolor ska utvecklas i nära samverkan med arbetsmarknadens parter i respektive bransch och att dessa bör ges inflytande över vilka utbildningar som ska startas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att yrkesprov ska tas fram i nära samverkan med arbetsmarknadens parter i respektive bransch och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införandet av yrkesprov ska vara frivilligt och ske stegvis och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen vill stärka yrkesutbildningen och förbättra kopplingen mellan skola och arbetsliv. Det är i grunden bra. Sverige behöver fler yrkesutbildade och utbildningarna måste fungera i verkligheten och leda till jobb. Men flera av förslagen väcker frågor. Risken är att man går för fort fram på bekostnad av kvalitet och likvärdighet. Yrkesutbildningen måste hålla hög kvalitet över hela landet.

För Socialdemokraterna är yrkesutbildningen en central del av hela utbildnings-systemet. Fler unga ska välja yrkesprogram och känna att de leder till riktiga jobb, vidare studier och utveckling i arbetslivet. Det kräver hög kvalitet, tydliga kunskapskrav och en stark koppling till arbetsmarknadens parter och andra relevanta aktörer i arbetslivet – men också att utbildningarna är likvärdiga och håller en god nivå oavsett var i landet de ges.

En central del i propositionen är att det ska bli lättare att lägga ut yrkesutbildning på entreprenad. Här menar vi att regeringen går för långt. Entreprenad kan fungera i vissa fall, till exempel där det är svårt att ordna utbildning lokalt. Men om det används för brett och som ett självändamål finns en risk att utbildningen splittras och att kvaliteten varierar mer mellan olika elever och skolor. Det är varken bra för elever och arbetsgivare. Därför behövs striktare och tydligare ramar och bättre uppföljning och kontroll. Socialdemokraterna anser att branschskolor är ett bättre namn än yrkesutbildning på entreprenad eftersom det är ett vedertaget begrepp.

När det gäller yrkesprov finns det mycket som är positivt. Det är bra att stärka kopplingen mellan yrkesutbildningen och det praktiska arbetslivet. LO betonar i sitt remissvar att det ska vara frivilligt för branscherna att införa yrkesprov och att de ska utformas i nära samarbete med arbetsmarknadens parter i respektive bransch via Skolverkets nationella programråd. Svenskt Näringsliv vill att arbetslivet ska ha stort inflytande över hur proven utformas.

Vi menar att reformen måste vara förankrad hos arbetsmarknadens parter, både hos fack och arbetsgivare. Arbetsgivare och arbetstagare har ett gemensamt intresse av att yrkesutbildningarna är utformade och gångbara inom respektive bransch. Yrkesprov kan vara ett bra verktyg, men de måste utformas i nära samarbete med arbetsmarknadens parter i respektive bransch och införas stegvis. Det ser olika ut i olika yrken, och det måste få ta tid att göra rätt.

Samtidigt är det viktigt att yrkesutbildningen inte reduceras till enbart arbetsmarknadens kortsiktiga behov. Skolan har ett bredare uppdrag – att ge elever kunskaper, utvecklingsmöjligheter och trygghet i sin yrkesroll över tid. Det kräver utbildningar som är hållbara och som ger eleverna möjlighet att växa i sitt yrke, inte bara matchas mot dagens bristyrken.

En annan avgörande fråga är likvärdigheten. Alla elever ska ha tillgång till en bra yrkesutbildning, oavsett var de bor. När entreprenad och nya system införs behöver det ställas höga krav på staten att följa upp och säkra kvaliteten i hela landet och inte minst att det finns författningsrättsliga möjligheter för staten att utkräva ansvar av entreprenadaktörer.

Sammantaget finns delar i propositionen som går i rätt riktning, men vissa delar behöver ses över. Yrkesutbildningen ska utvecklas tillsammans med arbetsmarknadens parter och andra relevanta aktörer i arbetslivet – men med tydlig statlig styrning, stark kvalitet och fokus på att alla elever ska få en bra utbildning.

Anders Ygeman (S)

Linus Sköld (S)

Mats Wiking (S)

Robert Olesen (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Niklas Sigvardsson (S)